

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kümnes koda)

21. oktoober 2021 *

Eelotsusetaotlus – Õiguslane koostöö kriminaalasjades – Direktiiv 2012/13/EL – Õigus saada kriminaalmenetluses teavet – Artikli 6 lõige 3 – Kahtlustatava või süüdistatava õigus saada teavet oma õiguste kohta – Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklid 47 ja 48 – Riigisisised õigusnormid, mis ei näe ette menetlusviisi süüdistusakti sisus esinevate ebatäpsuste ja puuduste kõrvaldamiseks pärast eelistungit

Kohtuasjas C-282/20,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Spetsializiran nakazatelen sadi (kriminaalasjade erikohus, Bulgaaria) 22. juuni 2020. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 26. juunil 2020, kriminaalasjas järgmise isiku suhtes:

ZX,

menetluses osales

Spetsializirana prokuratura,

EUROOPA KOHUS (kümnes koda),

koosseisus: neljanda koja president C. Lycourgos (ettekandja) kümnenda koja presidendi ülesannetes, kohtunikud I. Jarukaitis ja M. Ilešič,

kohtujurist: A. Rantos,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Tšehhi valitsus, esindajad: M. Smolek, J. Vlácil ja T. Machovičová,
- Ungari valitsus, esindajad: M. Fehér ja M. Tátrai,
- Euroopa Komisjon, esindajad: P. Van Nuffel, M. Wasmeier ja I. Zaloguin,

* Kohtumenetluse keel: bulgaaria.

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb küsimust, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2012. aasta direktiivi 2012/13/EL, milles käsitletakse õigust saada kriminaalmenetluses teavet (ELT 2012, L 142, lk 1), artikli 6 lõiget 3 ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklit 47.
- 2 Taotlus on esitatud ZXi suhtes valeraha valdamisega seoses alustatud kriminaalmenetluses.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Direktiivi 2012/13 põhjendustes 14 ja 41 on märgitud:

„(14) [...] Selleks et suurendada liikmesriikide vastastikust usaldust, kehtestatakse [käesoleva] direktiiviga ühised miinimumnõuded teabe kohta, mida antakse kuriteo toimepanemises kahtlustatavale või süüdistatavale nende süüdistuse kohta. Käesoleva direktiivi aluseks on hartas ja eelkõige selle artiklites 6, 47 ja 48 sätestatud õigused [Roomas 4. novembril 1950 allkirjastatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse] konventsiooni [(edaspidi „EIÕK“)] artiklite 5 ja 6 alusel, nagu neid tõlgendab Euroopa Inimõiguste Kohus. [...]“

[...]

(41) Käesolevas direktiivis austatakse põhiõigusi ja järgitakse hartas tunnustatud põhimõtteid. Käesoleva direktiiviga soovitakse edendada eelkõige õigust vabadusele, õigust õiglasele kohtulikule arutamisele ja kaitseõigust. Direktiivi rakendamisel tuleks sellest lähtuda.“
- 4 Selle direktiivi artikli 6 „Õigus saada teavet süüdistuse kohta“ lõigetes 3 ja 4 on sätestatud:

„3. Liikmesriik tagab, et hiljemalt süüdistuse asjaolude esitamisel kohtule antakse üksikasjalikku teavet süüdistuse kohta, sealhulgas kuriteo olemuse ja liigi ning süüdistatava isiku kuriteos osalemise laadi kohta.

4. Liikmesriik tagab, et kahtlustatavat või süüdistatavat isikut teavitatakse viivitamata muudatustest käesoleva artikli kohaselt antavas teabes, kui see on vajalik õiglase menetluse tagamiseks.“

Bulgaaria õigus

- 5 Kriminaalmenetluse seadustiku (Nakazatelno-protsesualen kodeks) artikli 246 lõigetes 2 ja 3 on ette nähtud:

„2. Kuriteo asjaolusid kirjeldavas süüdistusakti osas märgitakse: süüdistatava poolt toime pandud kuritegu; selle toimepanemise aeg, koht ja viis; kannatanu ja kahju suurus; [...]“

3. süüdistusakti resolutsioonis märgitakse: [...] toimepandud teo kvalifikatsioon [...]“.

- 6 Kriminaalmenetluse seadustiku artikli 248 lõiked 1 ja 3 on sõnastatud järgmiselt:

„(1) Eelistungil käsitletakse järgmisi küsimusi:

[...]

3. kas kohtueelse menetluse käigus on toime pandud oluliste menetlusnormide rikkumine, mis on kõrvaldatav ja millega kaasnes süüdistatava, kannatanu või nende õigusjärglaste menetlusõiguste piiramine?

[...]

(3) Esimese astme, apellatsiooni- ja kassatsioonikohtus toimunud kohtuistungil ei ole lubatud vaidlustada lõike 1 punktis 3 viidatud menetlusõiguste rikkumisi, mida ei ole eelistungil arutatud, sealhulgas ettekandja-kohtuniku algatusel, või mida peetakse tähtsusetuks.“

- 7 Kõnealuse seadustiku artikli 249 lõikes 2 on sätestatud:

„Kui menetlus on peatatud [kriminaalmenetluse seadustiku] artikli 248 lõike 1 punkti 3 alusel, saadab kohus asja prokurörile määrusega, milles on märgitud toimepandud rikkumised.“

- 8 Vastavalt nimetatud seadustiku artikli 287 lõikele 1 „[esitab prokurör] uue süüdistuse, kui ta tuvastab uurimise käigus, et süüdistuse faktiliste asjaolude osa on tarvis sisuliselt muuta või kohaldada raskemaid kuritegusid käsitlevat seadust“. Selle artikli lõike 3 kohaselt kaasnevad süüdistuse muutmisega kaitsetagatised, nimelt et asja arutamise võib kaitse taotlusel edasi lükata, et võimaldada kaitse muudetud süüdistusest lähtudes ette valmistada.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 9 ZXi süüdistatakse Bulgaarias kriminaalkorras selles, et tema valduses oli 19. juulil 2015 valeraha, mis oli kasutusel selles riigis ja välismaal, nimelt 88 kahesajaeurost pangatähte, mille kohta ta teadis, et need olid võltsitud, mis on karistatav vastavalt karistusseadustiku artikli 244 lõikele 2 koostoimes selle artikli lõikega 1.
- 10 Eelistungil arutati konkreetselt seda, kas süüdistusakt vastab nõuetele. ZX seda ei vaidlustanud ja pädev kohus otsustas, et süüdistusakt oli vormilisest aspektist nõuetekohane.
- 11 Pärast kõigi tõendite kogumist tuvastas kohus poolte ärakuulamise ja otsuse tegemise tingimuste täidetust kontrollides siiski, et süüdistusaktis on teatavaid ebatäpsusi ja puudusi, mis eelistungi käigus olid jäänud märkamata. Nimelt ei olnud esiteks täpselt märgitud 88 võltsitud pangatähe

valdamise ajavahemik, seejärel oli süüdistusaktis puudulikult kirjeldatud süükspandava teo kuriteokoosseisu tunnuseid ja lõpuks oli tehtud viga nendele Bulgaaria karistusõiguse sätetele viitamisel, millel süüdistus põhines.

12. juuni 2020. aasta kohtuistungil juhtis eelotsusetaotluse esitanud kohus tähelepanu nendele süüdistusaktis esinevatele puudustele. Spetsializirana prokuratura (eriprokuratuur, Bulgaaria) (edaspidi „prokurör“) väljendas seejärel soovi, et need puudused kõrvaldataks kohe süüdistuse muutmise teel. ZX märkis, et vaatamata tegude õiguslikul kvalifitseerimisel esinenud puudustele, puudub alus süüdistuse muutmiseks kriminaalmenetluse seadustiku artikli 287 alusel. ZX tegi eelotsusetaotluse esitanud kohtule ettepaneku parandada need vead oma kohtuotsuses ja täpsustada seal kuriteo õige õiguslik kvalifikatsioon.
- Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et põhikohtuasjas on ta kohustatud hindama, kas neid süüdistusakti puudutavaid menetlusnormi rikkumisi, mida ta peab oluliseks ja mis takistavad kriminaalmenetluse nõuetekohast kulgemist, on võimalik kõrvaldada, võttes arvesse avaldust, mille prokurör kohtuasjas toimunud kohtuistungil tegi.
- Ta leiab sellega seoses, et need puudused oleks tulnud tuvastada eelistungil, peatada menetlus ja saata asi prokurörile tagasi koos kohustusega puudused kõrvaldada ja koostada uus süüdistusakt. Seda aga ei tehtud. Ta lisab, et pärast 2017. aastal toimunud seadusandlikku reformi (edaspidi „2017. aasta reform“) tuleneb kriminaalmenetluse seadustiku artikli 248 lõikest 3, et seda võimalust saab kasutada vaid eelistungil, ning Bulgaaria seaduses ei ole ette nähtud mehhanismi selleks, et pärast seda istungit kõrvaldada süüdistusaktis esinevad puudused, eelkõige saates asja tagasi prokurörile.
- Seega märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et esimene eelotsuse küsimus puudutab küsimust, kas riigisiseses õiguses ette nähtud keeld pärast eelistungit arutada süüdistust puudutavates andmetes sisalduvate puuduste üle ja see, et neid puudusi ei ole võimalik kõrvaldada, on kooskõlas direktiivi 2012/13 artikli 6 lõikega 3. Eelkõige soovib see kohus teada, kas seda sätet kohaldatakse ka pärast eelistungit, näiteks järgmiste kohtuistungite ajal, kui tõendite kogumine on lõppenud, kuid enne, kui kohus teeb süüdistuse kohta sisulise otsuse. Lisaks leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et nimetatud keeld võib olla vastuolus harta artikli 47 esimese ja teise lõiguga, mis käsitlevad õigust tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele.
- Kui Euroopa Kohus jõuab järeldusele, et need riigisisessed õigusnormid ei ole liidu õigusega kooskõlas, küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus teise eelotsuse küsimuse raames, kuidas tuleb kõrvaldada menetlusnormi rikkumine, mis on seotud süüdistatava õigusega teada saada, mida talle ette heidetakse. Kuna vastavalt 14. mai 2020. aasta kohtuotsusele Staatsanwaltschaft Offenburg (C-615/18, EU:C:2020:376) on direktiivi 2012/13 artikli 6 lõikel 3 vahetu õigusmõju, on vaja ette näha menetlusviis, mis võimaldab selle vahetul õigusmõjul avalduda.
- Sellega seoses leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et on kaks võimalikku menetlusviisi.
- Esimene viis seisneb kriminaalmenetluse seadustiku artikli 287 kohaldamises, tõlgendades seda laiendavalt, mis võimaldab süüdistust muuta, eelkõige juhul, kui prokurör on süüdistusakti koostamisel eksinud. Sellise muutmise kaasnexsid vajalikud tagatised selleks, et süüdistatav saaks end kaitsta. Konkreetselt annaks kohtunik prokurörile võimaluse teha süüdistusakti sisus vajalikke muudatusi, et kõrvaldada ebatäpsused ja puudused, seejärel teeks prokurör omal algatusel need teatavaks kaitsele ja annaks kaitsele võimaluse end nende muudatustega seoses ette valmistada, mis hõlmaks muu hulgas võimalust esitada uusi tõendite taotlusi. Eelotsusetaotluse

esitanud kohus märgib siiski, et kuni käesoleva ajani ei ole liikmesriigi kohtud kasutanud võimalust muuta süüdistust artikli 287 tähenduses, et kõrvaldada selliseid süüdistusaktiga seotud menetlusnormi rikkumisi, nagu on kõne all põhikohtuasjas.

- 19 Samas leiab ta ühelt poolt, et selle menetlusviisi kohaldamine viib selleni, et kriminaalmenetluse seadustiku artikli 248 lõikes 3 sisalduv lahendus ei ole liidu õigusega kooskõlas. Teiselt poolt eeldab see kohaldamine, et süüdistusakti puudutav menetlusnormi rikkumine kõrvaldatakse pärast tõendite kogumise menetluse lõppemist, kuid enne sisulisi arutelusid.
- 20 Teine võimalik viis seisneb selles, et jäetakse 2017. aasta reformi tagajärjel kriminaalmenetluse seadustikus ette nähtud keeld kohaldamata ja kohaldatakse kuni selle reformini kehtinud menetlusviisi, nimelt peatatakse kohtumenetlus, saadetakse kohtuasi tagasi prokurörile, et ta saaks koostada uue süüdistusakti ja uuendada menetluse kõikide tunnistajate ülekuulamisega.
- 21 Niisiis soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus oma teise küsimusega teada, kas need mõeldavad menetlusviisid on kooskõlas liidu õigusega ja eriti direktiivi 2012/13 artikli 6 lõikega 3. Lisaks küsib ta harta artiklit 47 arvestades, milline nendest menetlusviisidest on kõige enam kooskõlas õigusega tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele.
- 22 Eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsustab, et Euroopa Kohus on juba võtnud seisukoha identsete faktiliste asjaolude ehk süüdistusakti kohta, mille puhul on menetlusnorme rikutud, mistõttu rikutakse süüdistatava õigust teada, mida talle ette heidetakse. Nii tuleneb 5. juuni 2018. aasta kohtuotsusest Kolev jt (C-612/15, EU:C:2018:392) ning 12. veebruari 2020. aasta kohtuotsusest Kolev jt (C-704/18, EU:C:2020:92), et riigisisised õigusnormid peavad ette nägema piisavalt tõhusa mehhanismi, et parandada – olgu see siis kohtu enda või prokurörile tagasisaatmise kaudu – süüdistusaktis esinevad puudused, mis rikuvad süüdistatava õigusi, mida on nimetatud direktiivi 2012/13 artikli 6 lõikes 3. Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab siiski, et need kohtuotsused ei võimalda tal vastata tema esitatud küsimustele.
- 23 Nendel asjaoludel otsustas Spetsializiran nakazatelen sad (kriminaalasjade erikohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
 - „1. Kas direktiivi 2012/13 artikli 6 lõikega 3 ja [harta] artikliga 47 on kooskõlas riigisisene õigusnorm, nimelt Bulgaaria Vabariigi [...] kriminaalmenetluse seadustiku artikli 248 lõige 3, mis ei näe ette ühtegi menetlusviisi, mis võimaldaks kriminaalmenetluses pärast esimese kohtuistungi lõppu (eelistung) kõrvaldada süüdistusakti sisus esinevad ebatäpsused ja puudused, mis rikuvad süüdistatava õigust saada teada, mida talle ette heidetakse?
 2. Kui vastus on eitav, siis kas [direktiivi 2012/13] eespool viidatud sätete ning [harta] artikliga 47 on kooskõlas süüdistuse muutmist käsitleva riigisisese õigusnormi selline tõlgendamine, mis lubab prokuröril kohtuistungi ajal kõrvaldada süüdistusakti sisulised ebatäpsused ja puudused viisil, mis täielikult ja tõhusalt arvestab süüdistatava õigust saada teada, mida talle ette heidetakse, või on nende eespool viidatud Euroopa Liidu õigusnormidega kooskõlas jätta kohaldamata riigisiseses õiguses sätestatud keeld peatada kohtumenetlus ja saata kohtuasi prokurörile tagasi uue süüdistusakti koostamiseks?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

- 24 Esimese küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2012/13 artikli 6 lõiget 3 ja harta artiklit 47 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisised õigusnormid, mis ei näe ette menetlusviise, mis võimaldaksid kriminaalasjas pärast eelistungit kõrvaldada süüdistusakti sisus esinevad ebatäpsused ja puudused, mis rikuvad süüdistatava õigust saada süüdistuse kohta üksikasjalikku teavet.
- 25 Esiteks tuleb märkida, et direktiivi 2012/13 artiklis 6 sisalduvates sätetes on määratletud normid, mis käsitlevad õigust saada teavet süüdistuse kohta, mille eesmärk on tagada õiglane menetlus ning võimaldada tõhusalt kasutada kaitseõigusi (13. juuni 2019. aasta kohtuotsus Moro, C-646/17, EU:C:2019:489, punkt 43, ning 14. jaanuari 2021. aasta kohtumäärus UC ja TD (süüdistusakti vormivead), C-769/19, ei avaldata, EU:C:2021:28, punkt 43).
- 26 Nagu on sisuliselt märgitud direktiivi 2012/13 põhjendustes 14 ja 41, rajaneb see direktiiv eelkõige harta artiklites 47 ja 48 sätestatud õigustel ja selle eesmärk on neid õigusi edendada. Täpsemalt on selle direktiivi artiklis 6 sõnaselgelt ette nähtud üks aspekt õigusest tõhusale õiguskaitsevahendile ja kaitseõigusest, mis on sätestatud harta artiklis 47 ja artikli 48 lõikes 2 (vt selle kohta 5. juuni 2018. aasta kohtuotsus Kolev jt, C-612/15, EU:C:2018:392, punkt 88, ja 14. mai 2020. aasta kohtuotsus Staatsanwaltschaft Offenburg, C-615/18, EU:C:2020:376, punkt 71).
- 27 Teiseks, mis puudutab hetke, mil tuleb tagada direktiivi 2012/13 artikli 6 lõikes 3 sätestatud menetlusõiguste kasutamine, siis märkis Euroopa Kohus, et põhimõtteliselt on see hiljemalt enne seda, kui kriminaalasja lahendav kohtunik alustab süüdistuse sisulist kontrolli ja avab kohtuvaidluse (vt selle kohta 12. veebruari 2020. aasta kohtuotsus Kolev jt, C-704/18, EU:C:2020:92, punkt 39, ja 14. jaanuari 2021. aasta kohtumäärus UC ja TD (süüdistusakti vormivead), C-769/19, ei avaldata, EU:C:2021:28, punkt 44).
- 28 Sellega seoses leidis Euroopa Kohus, et direktiiviga 2012/13 ei ole vastuolus, kui kohus võtab vajalikud meetmed puuduste kõrvaldamiseks, niivõrd kuivõrd kaitseõigused ja õiglane menetlus on nõuetekohaselt tagatud (vt 5. juuni 2018. aasta kohtuotsus Kolev jt, C-612/15, EU:C:2018:392, punkt 94).
- 29 Lisaks on Euroopa Kohus lubanud, et süüdistuse kohta kaitsele antud teavet võidakse hiljem muuta, eelkõige mis puudutab etteheidetavate tegude õiguslikku kvalifikatsiooni. Sellised muudatused tuleb siiski süüdistatavale või tema kaitsjale teatavaks teha ajal, mil neil on veel võimalus enne kohtu nõupidamise etappi tõhusalt reageerida. See võimalus on sätestatud direktiivi 2012/13 artikli 6 lõikes 4, mis näeb ette, et kahtlustatavat või süüdistatavat teavitatakse viivitamata kriminaalmenetluse käigus tehtud muudatustest selle artikli kohaselt antavas teabes, kui see on vajalik õiglase menetluse tagamiseks (vt selle kohta 5. juuni 2018. aasta kohtuotsus Kolev jt, C-612/15, EU:C:2018:392, punkt 95).
- 30 Kogu sellest kohtupraktikast tuleneb, et direktiivi 2012/13 artikli 6 lõikest 3 tulenevad õigused peavad olema tagatud kogu kriminaalmenetluse vältel ja seega käesoleval juhul ka pärast eelistungit kriminaalasjas. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib aga, et 2017. aasta reformi tagajärjel saab võimalust kohtumenetlus peatada ja saata asi prokurörile tagasi kohustusega

kõrvaldada süüdistusaktis esinevad puudused ja koostada uus süüdistusakt kriminaalmenetluse seadustiku artikli 248 lõike 3 kohaselt kasutada vaid selle istungi jooksul, kuna Bulgaaria õiguses ei ole ette nähtud mehhanismi selliste puuduste kõrvaldamiseks pärast seda istungit.

- 31 Sellest järeldeb, et niisugused õigusnormid ei ole kooskõlas direktiivi 2012/13 artikli 6 lõikega 3 ega harta artikliga 47, kuna pärast seda istungit takistab sellise menetlusviisi puudumine, mis võimaldaks kõrvaldada süüdistusaktis esinevad puudused, süüdistataval saada piisavalt üksikasjalikku teavet tema vastu esitatud süüdistuspunktide kohta, mis võib takistada kaitseõiguste tõhusat teostamist.
- 32 Järelikult tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 2012/13 artikli 6 lõiget 3 ja harta artiklit 47 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisised õigusnormid, mis ei näe ette menetlusviise, mis võimaldaksid kriminaalasjas pärast eelistungit kõrvaldada süüdistusakti sisus esinevad ebatäpsused ja puudused, mis rikuvad süüdistatava õigust saada süüdistuse kohta üksikasjalikku teavet.

Teine küsimus

- 33 Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2012/13 artikli 6 lõiget 3 ja harta artiklit 47 tuleb tõlgendada nii, et need kohustavad tõlgendama süüdistuse muutmist käsitlevat riigisisest õigusnormi nii, et see võimaldab prokuröril kohtuistungil ajal kõrvaldada süüdistusakti sisulised ebatäpsused ja puudused viisil, mis täielikult ja tõhusalt arvestab süüdistatava kaitseõigusi, või kohustavad need sätted jätma kohaldamata riigisiseses õiguses sätestatud keelu, peatama kohtumenetluse ja saatma kohtuasja prokurörile tagasi uue süüdistusakti koostamiseks.
- 34 Euroopa Kohus on juba märkinud, et liidu õigus ei täpsusta, millise riigiasutuse ülesanne on tagada, et süüdistatavatel oleksid direktiivi 2012/13 artikli 6 lõikes 3 ette nähtud õigused, ega ka seda, millist menetlust sellega seoses tuleb järgida (vt selle kohta 12. veebruari 2020. aasta kohtuotsus Kolev jt, C-704/18, EU:C:2020:92, punkt 40, ja 14. jaanuari 2021. aasta kohtumäärus UC ja TD (süüdistusakti vormivead), C-769/19, ei avaldata, EU:C:2021:28, punkt 44).
- 35 Seega kuulub direktiivi 2012/13 artikli 6 lõike 3 konkreetsete üksikasjalike rakendusnormide kehtestamine liikmesriikide menetlusautonoomia valdkonda tingimusel, et järgitakse võrdväärsuse põhimõtet, mis nõuab, et riigisisised õigusnormid ei oleks vähem soodsad kui need, mida kohaldatakse riigisisese õigusega reguleeritavate sarnaste olukordade suhtes, ja tõhususe põhimõttega, mille kohaselt ei tohi riigisisised menetlusnormid muuta liidu õigusega antud õiguste kasutamist praktiliselt võimatuks või ülemäära raskeks (vt selle kohta 12. veebruari 2020. aasta kohtuotsus Kolev jt, C-704/18, EU:C:2020:92, punktid 48 ja 49, ning 14. jaanuari 2021. aasta kohtumäärus UC ja TD (süüdistusakti vormivead), C-769/19, ei avaldata, EU:C:2021:28, punktid 47–49).
- 36 Konkreetset ei ole direktiivi 2012/13 artikli 6 lõikega 3 vastuolus see, kui süüdistatavate õiguse saada teavet süüdistuse kohta tagab kas prokurör pärast asja tagasisaatmist kohtueelses menetluses või pädev kriminaalasja lahendav kohus asja kohtuotsuse tegemisel arutades (vt selle kohta 12. veebruari 2020. aasta kohtuotsus Kolev jt, C-704/18, EU:C:2020:92, punkt 44, ja 14. jaanuari 2021. aasta kohtumäärus UC ja TD (süüdistusakti vormivead), C-769/19, ei avaldata, EU:C:2021:28, punkt 46).

- 37 Käesoleval juhul tuleb märkida, et olukorras, kus kriminaalmenetlust tervikuna ei ole lõpetatud, on direktiivi 2012/13 artikli 6 lõikes 3 sätestatud menetlusõiguste teostamine võimalik tagada kas nii, et kohus saab kohtumenetluse raames ise kõrvaldada süüdistusaktis esinenud puudused või nii, et prokuröril, kellele asi saadetakse tagasi, on võimalus teha seda ise, tagades seejuures kaitseõigused (vt selle kohta 12. veebruari 2020. aasta kohtuotsus Kolev jt, C-704/18, EU:C:2020:92, punktid 54 ja 55, ning 14. jaanuari 2021. aasta kohtumäärus UC ja TD (süüdistusakti vormivead), C-769/19, ei avaldata, EU:C:2021:28, punkt 49).
- 38 Euroopa Kohus täpsustas ka, et süüdistatavale ja tema kaitsjale tuleb igal juhul mis tahes hetkel, mil esitatakse direktiivi 2012/13 artikli 6 lõikes 3 nimetatud teavet, eelkõige järgides võistlevuse ja poolte võrdsuse põhimõtet, anda piisav tähtaeg selle teabega tutvumiseks ning neil peab olema võimalik kaitse tõhusalt ette valmistada, esitada oma võimalikud seisukohad ja vajaduse korral mis tahes taotlused, eelkõige taotlused menetlustoimingute tegemiseks, mida nad võivad riigisisese õiguse alusel esitada (vt selle kohta 13. juuni 2019. aasta kohtuotsus Moro, C-646/17, EU:C:2019:489, punkt 53 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 14. jaanuari 2021. aasta kohtumäärus UC ja TD (süüdistusakti vormivead), C-769/19, ei avaldata, EU:C:2021:28, punkt 50).
- 39 Arvestades eelotsusetaotluse esitanud kohtu väljendatud kahtlusi küsimuses, kas liidu õigus kohustab tõlgendama riigisisest õigust kooskõllaliselt või jätma kohaldamata kriminaalmenetluse seadustiku artikli 248 lõike 3 sätte niisugusena, nagu see tuleneb 2017. aastal vastu võetud muudatusest, kohaldades varem kehtinud õigusnormi, mis võimaldas kohtumenetluse peatada ja saata kohtuasja prokurörile tagasi, tuleb märkida, et kõigi liidu õiguse normide toime tagamiseks paneb selle õiguse esimuse põhimõte liikmesriikide kohtutele kohustuse tõlgendada riigisisest õigust võimalikult suures ulatuses liidu õigusega kooskõlas (vt selle kohta 24. juuni 2019. aasta kohtuotsus Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, punkt 57).
- 40 Vaid juhul, kui riigisiseseid õigusnorme ei saa tõlgendada kooskõlas liidu õiguse nõuetega, on liikmesriigi kohtul, kellel tuleb kohaldada liidu õigusnorme, kohustus tagada liidu õigusnormide täielik õigusmõju nii, et ta jätab omal algatusel kohaldamata mis tahes riigisisese õigusakti sätte, mis on vastuolus liidu õigusega, isegi kui see sätte on vastu võetud hiljem, ja sel kohtul ei ole vaja taotleda või oodata niisuguse sätte eelnevat tühistamist seadusandlike või muude põhiseaduslike meetmetega (vt selle kohta 24. juuni 2019. aasta kohtuotsus Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, punkt 58 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 41 Nii peab iga riigisisene kohus, kui puudub võimalus kooskõllaliseks tõlgendamiseks, oma pädevuse piires liikmesriigi organina tema menetluses olevas kohtuvaidluses jätma kohaldamata iga riigisisese õigusnormi, mis on vastuolus vahetut õigusmõju omava liidu õigusnormiga (vt selle kohta 24. juuni 2019. aasta kohtuotsus Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, punkt 61 ja seal viidatud kohtupraktika). Sellega seoses on Euroopa Kohus juba leidnud, et direktiivi 2012/13 artikli 6 lõikel 3 on selline vahetu õigusmõju (vt selle kohta 14. mai 2020. aasta kohtuotsus Staatsanwaltschaft Offenburg, C-615/18, EU:C:2020:376, punkt 72).
- 42 Käesoleval juhul märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et riigisised õigusnormid võimaldavad tal tõlgendada laialt kriminaalmenetluse seadustikku ja eelkõige süüdistusakti muutmist puudutavaid norme, mis on ette nähtud selle seadustiku artiklis 287 ja mis annavad võimaluse kõrvaldada süüdistusaktis esinevad puudused. Konkreetselt märgib ta, et artikli 287 kohaldamisel annaks kohus süüdistatava kaitseõiguste tagamiseks prokurörile võimaluse teha

süüdistusakti sisus vajalikud muudatused, et kõrvaldada ebatäpsused ja puudused, seejärel teavitaks prokurör kaitset ja annaks lõpuks viimasele võimaluse end nende muudatustega seoses ette valmistada, seahulgas võimaluse esitada vajaduse korral uusi tõendite taotlusi.

- 43 Tuleb märkida, et niisugune mehhanism näib olevat kooskõlas direktiivi 2012/13 artikli 6 lõikega 3 ja harta artikliga 47, kuna see võimaldab tõhusalt kohaldada artikli 6 lõikest 3 tulenevaid nõudeid ja näib ka tagavat süüdistatava õiguse tõhusale kohtulikule kaitsele.
- 44 Kuna eelotsusetaotluse esitanud kohtul on võimalik tõlgendada kriminaalmenetluse seadustikku kooskõlas nende liidu õigusnormidega, ei ole ta neil asjaoludel kohustatud jätma kohaldamata kriminaalmenetluse seadustiku artikli 248 lõiget 3 sellisena, nagu see tuleneb 2017. aastal vastu võetud muudatusest. Seda tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtul siiski kontrollida.
- 45 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb teisele küsimusele vastata, et direktiivi 2012/13 artikli 6 lõiget 3 ja harta artiklit 47 tuleb tõlgendada nii, et eelotsusetaotluse esitanud kohus on kohustatud nii palju kui võimalik tõlgendama süüdistuse muutmist käsitlevaid riigisiseseid õigusnorme kooskõlaliselt nii, et see võimaldab prokuröril kohtuistungil ajal kõrvaldada süüdistusakti sisulised ebatäpsused ja puudused viisil, mis täielikult ja tõhusalt arvestab süüdistatava kaitseõigusi. Ainult juhul, kui eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et selline kooskõlaline tõlgendamine ei ole võimalik, peab ta jätma kohaldamata riigisisese õigusnormi, mis keelab kohtumenetlust peatada ja saata asja tagasi prokurörile, et viimane koostaks uue süüdistusakti.

Kohtukulud

- 46 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kümnes koda) otsustab:

- 1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2012. aasta direktiivi 2012/13/EL, milles käsitletakse õigust saada kriminaalmenetluses teavet, artikli 6 lõiget 3 ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklit 47 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisiseseid õigusnormid, mis ei näe ette menetlusviise, mis võimaldaksid kriminaalasjas pärast eelistungit kõrvaldada süüdistusakti sisus esinevad ebatäpsused ja puudused, mis rikuvad süüdistatava õigust saada süüdistuse kohta üksikasjalikku teavet.**
- 2. Direktiivi 2012/13 artikli 6 lõiget 3 ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklit 47 tuleb tõlgendada nii, et eelotsusetaotluse esitanud kohus on kohustatud nii palju kui võimalik tõlgendama süüdistuse muutmist käsitlevaid riigisiseseid õigusnorme kooskõlaliselt nii, et see võimaldab prokuröril kohtuistungil ajal kõrvaldada süüdistusakti sisulised ebatäpsused ja puudused viisil, mis täielikult ja tõhusalt arvestab süüdistatava kaitseõigusi. Ainult juhul, kui eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et selline kooskõlaline tõlgendamine ei ole võimalik, peab ta jätma kohaldamata riigisisese õigusnormi, mis keelab kohtumenetlust peatada ja saata asja tagasi prokurörile, et viimane koostaks uue süüdistusakti.**

Allkirjad